

”Det finns så mycket kunskap om NPF, kan inte begripa varför den inte når ut till skolorna.”

– en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen

2017-07-05

Denna rapport är ett led i Attentions arbete för att uppmärksamma och förbättra situationen för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i skolan och hur det påverkar familjen. Rapporten redogör för en enkätundersökning genomförd i maj 2017.

Vill du veta mer? Hör av dig till Attentions kansli, e-post: kansliet@attention-riks.se eller växel: 08-120 488 00

RIKSFÖRBUNDET
Attention

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

RESULTATET I KORTHET	3
BAKGRUND.....	4
ATTENTIONS SKOLENKÄTER	5
RESULTAT AV ENKÄTEN	5
GENOMFÖRANDE OCH ANTAL SVARANDE	5
VILKA HAR SVARAT PÅ ENKÄTEN	6
KÖN	6
SKOLFORM	6
BARNETS LANDSTING/REGION.....	6
DIAGNOS	6
BEHOV AV EXTRA ANPASSNINGAR OCH SÄRSKILT STÖD	6
FÅR BARNET DET STÖD SOM BARNET BEHÖVER	6
GODKÄNDA BETYG I SVENSKA, ENGELSKA OCH MATEMATIK?	8
ELEVHÄLSANS INVOLVERING OCH KOMPETENS OM NPF.....	8
HAR INSATSERNA FÖLJTS UPP OCH UTVÄRDERATS.....	9
BRISTER I STÖD FÅR KONSEKVENSER FÖR ELEVERNA.....	9
BRISTER I STÖD FÅR KONSEKVENSER FÖR FÖRÄLDRARNA.....	11
HAR LÄRARNA TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER?.....	12
SAMARBETET MED SKOLAN	14
FRÅNVARO AV ANDRA SKÄL ÄN SJUKDOM ELLER BEVILJAD LEDIGHET	14
ORSAKERNA TILL BARNETS FRÅNVARO.....	16
VAD HADE KUNNAT FÖREBYGGA FRÅNVARON?	16
VAD GÖR ATT STÖDET FUNGERAR BRA?	17
BEHOV AV INSATSER FRÅN VÅRDEN OCH/ELLER SKOLANS SAMVERKAN MED EXTERNA AKTÖRER	19
ANALYS AV ENKÄTRESULTATEN	20
ATTENTIONS FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR	21
LÄS MER	22

RESULTATET I KORTHET

Riksförbundet Attention genomförde 16 maj till och med den 30 maj 2017 i samarbete med Trygg-Hansa en enkätundersökning riktad till vårdnadshavare med barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) i skolåldern. Gensvaret var stort, 1860 svar inkom som avsåg elever med ADHD/ADD, autismspektrumtillstånd, Tourettes syndrom eller språkstörning.

Enligt skollagen har alla elever rätt till stöd för att klara undervisningsmålen. Trots det visar Attentions enkät att skolan fortfarande inte möter elevernas behov. Nästan alla svarande (99 %) anser att deras barn har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd för att klara målen för undervisningsmålen. På frågan om deras barn får det stöd som det behöver för att klara undervisningsmålen svarar emellertid inte ens två av tio föräldrar (18 %) ja. Knappt hälften (48 %) svarar delvis och en tredjedel (32 %) svarar nej. Det är alltså åtta av tio vårdnadshavare som anser att barnen inte får sitt stödbehov tillräckligt tillgodosett.

Ett av de starkaste budskapen även i denna enkät är behovet av ökad kunskap om NPF i skolan. Inte ens två av tio (16 %) vårdnadshavare svarar att lärarnas kunskaper är tillräckliga för att kunna anpassa undervisningen till barnets behov. Fyra av tio (40 %) föräldrar svarar att barnets lärare saknar kunskap och lika många (41 %) svarar att barnets lärare endast delvis har tillräckliga kunskaper.

Ett annat tydligt utvecklingsområde är elevhälsan. Drygt en av tio (11 %) upplever att kompetensen om NPF är tillräcklig inom elevhälsan. Nästan var tredje svarar delvis (31 %) och nästan fyra av tio (38 %) svarar nej.

Att barnet inte får det stöd som det behöver påverkar även barnets skolgång; bland annat brister i läs- och skrivförmåga (41 %), eftersläpning i andra ämnen (63 %), ovilja att gå till skolan (63 %), sänkt betyg (50 %), men också mobbning (21 %). Drygt en av tio (11 %) har också uppgett att bristerna i stödet har lett till att skolans personal har hållit fast barnet och nästan två av tio (18 %) svarar att barnet kränkts på annat sätt av skolans personal. Hälften (50 %) har uppgett att bristerna i stödet lett till frånvaro för eleven.

På en särskild fråga om barnet under det senaste året varit frånvarande av andra skäl än sjukdom eller beviljad ledighet svarade sju av tio ja. Det gällde frånvaro från någon eller några enstaka gånger till flera gånger i veckan. Av det totala antalet svaranden i enkäten uppger 15 % att barnet varit hemma i minst fyra veckor, och i vissa fall upp till ett år eller ännu längre. De främsta orsakerna till barnets frånvaro upplevs vara att barnet inte orkade med skolarbetet (66 %), bristande stöd i undervisningssituationen (61 %) och otillräcklig kunskap om NPF (61 %).

Även föräldrarna drabbas av skolans bristande stöd. Av de föräldrar som uppgett otillräckligt stöd svarar sju av tio föräldrar (70 %) att de har fått sämre hälsa på grund av att skolsituationen inte fungerat. Hälften (51 %) har fått gå ned i arbetstid för att stödja barnet. Lika många (51 %) har bråkat inbördes och fått försämrade relationer till varandra. Fyra av tio (39 %) har blivit sjukskrivna.

Attentions kommentarer:

- Det är alarmerande siffror som visar på en skola där stora förbättringar måste till. Huvudmän, skolledare, regering och riksdag måste nu fatta beslut som skapar förändring. Skolans personal måste få goda förutsättningar att skapa tillgängliga lärmiljöer för alla elever, även elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det vi satsar idag på våra barn får vi tillbaka mångdubbelt. Ett mer långsiktigt och strategiskt tänk måste in i skolans värld, säger Attentions ordförande Anki Sandberg.

Riksförbundet Attention juni 2017

Undersökningen finns att ladda ner på www.attention-riks.se. Publicera gärna rapporten, men kom ihåg att uppge källan.

BAKGRUND

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, deras anhöriga och personal som möter våra grupper inom exempelvis skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och andra instanser.

Attention har drygt 16 500 medlemmar i ca 60 lokala föreningar. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, autismspektrumtillstånd/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom och språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna.

Enligt skolförfattningarna har alla elever rätt att få undervisning utifrån sina egna förutsättningar, men undersökningen visar att det är långt ifrån en realitet. Mellan 5-7 procent av Sveriges elever uppskattas ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Många av dessa upplever skolan som en utmaning, vilket inte bara våra rapporter visar. Även myndighetsrapporter visar på brister i skolan för elever med NPF.¹

Att inte få förutsättningar att klara skolan leder till svårigheter senare i livet, som att bygga en stabil ekonomi och tillvaro. Även självbild och identitet påverkas av ett skolmisslyckande och hur man blir bemött av vuxna och andra barn.

Forskning visar att ju tidigare insatser sätts in desto bättre går det för barnen i skolan. Nationalekonomen Ingvar Nilssons studier visar att det vi satsar idag på våra barn får vi tillbaka mångdubbelt.² Ett misslyckande i skolan är en av de säkraste vägarna mot arbetslöshet, ohälsa, svårigheter med försörjningen och kriminalitet. Tidiga insatser i skolan minskar samhällskostnaderna redan på kort sikt och på lång sikt är besparingarna för samhället enorma. Trots att man sedan länge vet detta, får alltför få just detta.

NPF innebär svårigheter som beror på hur hjärnan fungerar. Orsaken är biologisk och har ingenting med uppfostran eller intelligens att göra. Funktionsnedsättningen syns inte utantill, men påverkar personens beteende. Det är vanligt att personer med NPF har svårt med reglering av uppmärksamhet, impuls kontroll och aktivitetsnivå, samspelet med andra människor samt inläring och minne. Arten och graden av svårigheter varierar. När svårigheterna blir så stora att de kraftigt påverkar individens utveckling och möjligheter att fungera i samhället blir de en funktionsnedsättning.

¹ Tillgängliga lärmiljöer? En nationell studie av skolhuvudmännens arbete för grundskoleelever med funktionsnedsättning, rapport 440 2016, Skolverket. "Inte enligt mallen" Om skolsituationen för elever i grundskolan med diagnos inom autismspektrumtillstånd, rapport 2011:22, Skolinspektionen, Skolsituationen för elever med funktionsnedsättning AD/HD, rapport 2014:09, Skolinspektionen.

² Ingvar Nilsson, Är du lönsam lille vän? 2011.

ATTENTIONS SKOLENKÄTER

Redan våren 2007 gjorde Attention en skolenkät, riktad till lärare i årskurs 1-6. Syftet var att ta reda på hur lärarna uppfattar att skolan fungerar för våra elever. Enkäten bekräftade Attentions farhågor att skolan är ett problem för många av våra medlemmar. Den visade att 74 % av lärarna tyckte att skolan hade otillräckliga resurser för att möta behoven från barn med NPF.

År 2011 genomfördes ytterligare en skolenkät³ "Allt är en kamp" där 80 % av lärarna upplevde att problemet var större jämfört med tio år tidigare. Vi bedömde att orsaken till detta beror på skolans sätt att arbeta i kombination med större klasser och ett allmänt högre tempo, både i skolan och i samhället i övrigt. Det ledde till att elever som tidigare haft måttliga problem och klarat sig med ordinarie lärarstöd, istället får större problem och blir "elever i behov av särskilt stöd". Högre krav i kursplanerna spelar också in.

I november 2013 genomförde Attention en webbenkät riktad till vårdnadshavare till barn med NPF.⁴ Totalt besvarade 2085 personer enkäten. Den visade att stora behov fortfarande fanns av förbättringar för elevgruppen. En stor andel av föräldrarna ansåg att deras barn var i behov av särskilt stöd för att klara undervisningsmålen (92 %). Cirka 80 % av barnen fick någon form av stöd, men en stor del av föräldrarna ansåg att insatserna inte fungerade tillfredsställande och att många av problemen kvarstod.

Även den skolenkät som genomfördes hösten 2015 visade på stora brister i skolan för eleverna.⁵

RESULTAT AV ENKÄTEN

GENOMFÖRANDE OCH ANTAL SVARANDE

Från och med den 16 maj till och med den 30 maj 2017 har Attention återigen genomfört en webbenkät riktad till vårdnadshavare till barn med NPF som går i skolan. Många frågor är desamma som i skolenkät som genomfördes 2015. 1860 svar har inkommit som avser barn med en eller flera av NPF-diagnoserna ADHD/ADD, Autismspektrumtillstånd/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom eller språkstörning.

Enkäten skickades via e-post till Attentions cirka 10 000 huvudmedlemmar med e-postadress angiven i medlemsregistret. En länk till enkäten fanns också publicerad på Attentions Facebooksida. För personer med flera barn var det möjligt att svara för alla barnen, med i så fall en enkät för varje barn.

De procentsatser som anges har avrundats till närmaste heltal.

Både orden föräldrar och vårdnadshavare används i denna rapport, men de används som synonymmer.

³ Riksförbundet Attention (2011) "Allt är en kamp - Skolsituationen för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar"

⁴ Riksförbundet Attention (2013) "Svår skolgång för elever i behov av särskilt stöd" – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen.

⁵ "Fortfarande svår skolgång för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar", Riksförbundet Attention, 2016.

VILKA HAR SVARAT PÅ ENKÄTEN

Det stora flertalet svarande (92 %) har angivit att de är mammor till barnet. Knappt 6 % är pappor och 2 % är annan vårdnadshavare.

KÖN

Nästan sju av tio (69 %) har angett att barnet de svarar för är en pojke. Tre av tio (30 %) har angett att barnet är en flicka. Knappt 1 % har svarat "Annat" och knappt 1 % har svarat att de inte vill uppge.

SKOLFORM

Den övervägande majoriteten (76 %) av de svarande har barn som går i grundskolan. 6 % av barnen går i en resursskola som följer grundskolans läroplan, 14 % går i gymnasieskolan, drygt 2 % går i grundsärskolan och 1 % i gymnasiesärskolan. Knappt en halv procent av barnen går i specialskolan med statlig huvudman.

BARNETS LANDSTING/REGION

Svaren avser barn från hela landet, men de flesta finns i storstadsregionerna. Hela 30 % av de svarande har sitt barn inom Stockholms läns landsting, följt av Västra Götalandsregionen (16 %) och Region Skåne (9 %).

DIAGNOS

Den övervägande majoriteten (78 %) av barnen har diagnosen ADHD/ADD. Drygt hälften (56 %) har diagnosen Autismspektrumtillstånd/Aspergers syndrom. Språkstörning har 9 % av barnen och 4 % har Tourettes syndrom. Av dessa med NPF-diagnos har även 4 % uppgett att barnet också har en utvecklingsstörning. 16 % procent har också angett att barnet, förutom NPF-diagnos, också har andra funktionsnedsättningar. Av frisvaren framgår att dyslexi är en vanlig tilläggsdiagnos, men även OCD, dyskalkyli, trotsyndrom, ångest och bipolaritet är diagnoser som förekommer.

BEHOV AV EXTRA ANPASSNINGAR OCH SÄRSKILT STÖD

Nästan alla svaranden (99 %) anser att deras barn behöver extra anpassningar eller särskilt stöd för att klara målen för undervisningen. Som exempel gavs i enkätfrågan möjlighet att avskärma sig, visa förmågor muntligt, enskilda genomgångar, tydligt beskrivit schema, tidsstöd, mer tid vid prov, träning hos speciallärare/specialpedagog, individuella hjälpmedel/särskilda programvaror.

Av dessa 99 % uppger mer än hälften (54 %) att barnet har mycket stort behov av extra anpassningar/särskilt stöd, en tredjedel (33 %) ganska stort behov och 12 % har litet behov. Bara en procent av barnen uppges inte ha behov av extra anpassningar/särskilt stöd för att klara målen för undervisningen.

FÅR BARNET DET STÖD SOM BARNET BEHÖVER

I enkäten ställde vi en fråga om den svarande anser att barnet får det stöd som hen behöver från skolan för att klara målen för undervisningen. Endast 18 % svarar ja och nästan hälften (48 %) svarar delvis. En tredjedel (32 %) svarar nej. Det är alltså åtta av tio som anser att barnen inte får sitt stödbehov tillräckligt tillgodosett.

Fråga: Anser du att ditt barn får det stöd som hen behöver för att klara målen för undervisningen?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja	18 %
Delvis	48 %
Nej	32 %
Vet inte	1 %

Tittar man särskilt på de 277 frisvar⁶ som inkommit från svaranden som angett att barnet "delvis" får det stöd som det behöver, kan det exempelvis handla om att stödet fungerar hos vissa lärare men inte hos andra, att skolan gör insatser men att de är otillräckliga eller inte adekvata, att man kommit överens om insatser som inte genomförs som överenskommet, att stödet kommer för sent, att skolan helt och fullt inte förstår de svårigheter som följer av diagnosen, att betygskriterierna anses för svåra för barnet eller att barnet inte vill ta emot insatserna eller att föräldrarna får ta ett stort ansvar för att skolan ska fungera.

Tittar vi särskilt på de svar som avser grundskolan är resultaten än mer nedslående. Där svarar endast 15 % att barnet får det stöd som det behöver för att klara målen för undervisningen. Hälften svarar att barnet delvis får det och 35 % svarar nej på frågan.

Tittar vi särskilt på de svar som avser barn som går i resursskola⁷ med grundskolan som läroplan får en större andel (41 % i jämförelse med genomsnittet 18 %) det stöd som barnet behöver, men även där är det alltför många som inte får det. 17 % anger att barnet inte får det och 41 % svarar att barnet delvis får det. Se nedanstående tabell.

Fråga: Anser du att ditt barn får det stöd som hen behöver för att klara undervisningsmålen? (svar fördelade mellan grundskola, gymnasieskola och resursskola)

Svarsalternativ	Svarsprocent	Svarsprocent	Svarsprocent
	Grundskolan	Gymnasieskolan	Resursskola
Ja	15 %	21 %	41 %
Delvis	50 %	50 %	41 %
Nej	35 %	28 %	17 %
Vet inte	1 %	2 %	1 %

Några av de 559 frisvaren på denna fråga:

"Lärare behöver generellt mycket mer kunskap om autism, det kan inte vara meningen att vi föräldrar ska utbilda skolpersonalen, för så har det varit för varje ny lärare vår son har haft."

"Skolan förstår inte eftersom hon är så begåvad o kämpar Så mkt att vara som alla andra o utbrotten"

⁶ Svarsalternativet Delvis hade 888 svar.

⁷⁷ Observera att det är 116 svar som avser barn i resursskolan.

utmattningen kommer hemma!”

”På grund av en inte anpassad skolmiljö med rätt stöd, lokaler etc. är mitt barn sjukkriven detta läsår.”

”Tog nästan ett år innan han fick sitt hjälpprogram till datorn. Påkallade det flera ggr till specialpedagog. Inte förrän vi kopplade in rektorn fick han hjälp. Känns ej bra.”

”De uppmärksammar hans ogjorda läxor men ger honom egentligen inte rätta verktyg att klara dem. Det blir långa listor på ogjorda saker, som stressar mer än hjälper. Han skulle behöva individuell läxhjälp av engagerad person, samt hjälp att planera på ett inte överväldigande sätt.”

”Brist på kunskap hos pedagogerna bidrar till att alltför många konflikter uppstår alltför ofta. Detta har lett till att min dotter ej kunnat ta till sig undervisningen och därför ej heller uppnått kunskapsmålen.”

GODKÄNDA BETYG I SVENSKA, ENGELSKA OCH MATEMATIK?

Vi ville veta hur måluppfyllelsen ser ut för barnen och ställde en fråga om barnet har godkända betyg i svenska, engelska och matematik. Se nedanstående tabell.

Fråga: Har ditt barn godkända betyg i svenska, engelska och matematik?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja	33 %
Nej	37 %
Vet inte	4 %
Mitt barn går i en årskurs/skolform där betyg inte sätts	26 %

När man drar bort de svar som avser barn som går i en årskurs eller skolform där betyg inte sätts⁸, framgår att endast 44 % av de barn som då återstår har godkända betyg i svenska, engelska och matematik. Hälften av barnen (50 %) anges inte ha godkända betyg i svenska, engelska och matematik. 6 % svarar att de inte vet.

Av de barn som uppges ha mycket stort behov av extra anpassningar/särskilt stöd är det bara drygt en fjärdedel (28 %) som har godkända betyg i svenska, engelska och matematik och 66 % som inte har det.⁹

ELEVHÄLSANS INVOLVERING OCH KOMPETENS OM NPF

Elevhälsan har en viktig roll i skapandet av en tillgänglig skolmiljö för elever, därför har vi ställt två frågor om elevhälsan. Den ena frågan handlar om elevhälsan har involverats kring barnets skolsituation, se tabell nedan.

⁸ Drygt en fjärdedel (26 %) av de svarande anger att barnet går i en årskurs/skolform där betyg inte sätts.

⁹ När de svar som avser barn som går i en årskurs eller skolform där betyg inte sätts har frånräknats.

Fråga: Har elevhälsan involverats kring ditt barns skolsituation?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja	66 %
Nej	24 %
Vet inte	10 %
Mitt barn behöver inte stöd/anpassningar	0,5 %

Vi ville också veta om man upplever att tillräcklig kompetens om NPF finns inom elevhälsan. Endast en av tio (11 %) upplever att tillräcklig sådan kompetens finns. Nästan en tredjedel (31 %) upplever delvis att tillräcklig kompetens om NPF finns, men nästan fyra av tio (38 %) svarar nej. Var femte (20 %) svarar att de inte vet. Se nedanstående tabell.

Fråga: Upplever du att tillräcklig kompetens om NPF finns inom elevhälsan?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja	11 %
Delvis	31 %
Nej	38 %
Vet inte	20 %

När man tittar särskilt på den grupp elever där elevhälsan har blivit involverad, skiljer sig resultaten inte alltför mycket åt. 15 % upplever att tillräcklig kompetens om NPF finns inom elevhälsan, 39 % att tillräcklig kompetens delvis finns och 37 % svarar nej på frågan om tillräcklig kompetens finns. Nästan en av tio (9%) svarar att de inte vet.

HAR INSATSERNA FÖLJTS UPP OCH UTVÄRDERATS

Vi har också ställt en fråga om insatserna för barnet följts upp och utvärderats, se svar i tabellen nedan.

Fråga: Har insatserna för ditt barn följts upp och utvärderats?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja	55 %
Nej	25 %
Vet inte	9 %
Mitt barn behöver inga särskilda insatser	1 %
Mitt barn behöver särskilda insatser, men har inte fått några	10 %

BRISTER I STÖD FÅR KONSEKVENSER FÖR ELEVERNA

Brister i stöd är allvarligt och påverkar barnet på olika sätt. I denna enkät har knappt två av tio föräldrar uppgett att barnet får det stöd som det behöver för att klara målen för undervisningen. Vi ställde en följdfråga till de övriga svarande om brister i stöd har påverkat barnets skolgång på något/några av i enkätfrågorna angivna sätt. Hälften (50 %) har svarat att

det har inneburit att barnet fått sänkt betyg, vilket är en ökning från 40 procent från 2015-års skolenkät samt enkäterna från 2011 och 2013.

Sänkt betyg, brister i läs- och skrivförmåga (41 %) och eftersläpning i andra ämnen (63 %) är vanliga konsekvenser av brister i stödet till eleverna. Bristerna i stöd leder för många också till frånvaro. Hälften (50 %) svarar att det har lett till frånvaro för barnet och 63 % uppger att brister i stödet lett till en ovilja att gå till skolan.

Brister i stöd får också sociala konsekvenser för barnet. En vanlig konsekvens av uteblivet stöd är mobbning. Var femte svarande (21 %) uppger att brister i stödet har lett till en mobbningsproblematik. Drygt en av tio (11 %) svarar fasthållning som en konsekvens av bristande stöd och nästan en av fem (18 %) anger att barnet har blivit kränkt på annat sätt av skolans personal. Detta bekräftar våra erfarenheter att brister i stöd kan leda till konflikter i skolan för barnet och svårigheter på raster.

En dryg tredjedel (36 %) uppger att barnet behöver använda mer tid för läsläsning än andra barn, vilket kan förväntas påverka barnets fritid och möjliggöra mindre tid för aktiviteter. Vår erfarenhet är också att många av barnen är helt slut efter skoldagen vilket redan det försvårar aktiviteter på eftermiddagen.

Hela 56 % av vårdnadshavarna har svarat att bristande stöd har påverkat barnet på så sätt att det lett till psykisk ohälsa för barnet.

Fråga: Om du anser att ditt barn inte får det stöd som hen behöver, har det påverkat barnets skolgång på något/några av följande sätt? (flera svarsalternativ möjliga)

Svarsalternativ	Svarsprocent
Eftersläpning i andra ämnen	63 %
Ovilja att gå till skolan	63 %
Psykisk ohälsa	56 %
Frånvaro	50 %
Sänkt betyg	50 %
Brister i läs- och skrivförmåga	41 %
Måste använda mer tid för läsläsning än andra barn	36 %
Mobbning	21 %
Annan kränkning än fasthållning av skolans personal	18 %
Skolans personal har hållit fast mitt barn	11 %
Annat	6 %
Vet inte	2 %
Det har inte påverkat skolgången	1 %

Några citat från de 364 frisvaren på denna fråga:

"Mitt barn fick gå om, på grund av skolan vägrar hjälpa, bara belastar honom med skuldkänslor, kränker med ord och beteende. Oftast ont i huvudet, magen, axlar. Ingen livs glädje kvar, oftast pratar om att inte finnas, att dö så allt problem försvinner, att vara arg på sig själv, vägrar att gå till skolan, har ingen motivation, kraft och lust kvar. För älskade han läsa böcker men nu har han slutat med det helt, känner obehagligt, får ångest, på minner skolan och allt svåra problem eländet i skolan. Det har jag bevisat skolan om att när han får rätt teknik, rätt miljö och den hjälp han behöver så utvecklas han enormt mycket och väldigt snabbt. Men ändå får vi inte det stödet."

"Sjukskriven detta läsår då hon utvecklat en psykisk ohälsa med ångest, panikattacker, tvångstankar på grund av en skolmiljö som inte är anpassad efter hennes behov."

"Min son har gått från att spela fotboll på fritiden, leka med kompisar, kunna gå i helklass och klara alla nationella prov, vara bäst i sin årskurs på matematik till att inte ens kunna gå till skolan eller träffa kompisar på grund av skolans ovilja att anpassa och förstå hans funktionsnedsättning. Raset gick på en termin."

BRISTER I STÖD FÅR KONSEKVENSER FÖR FÖRÄLDRARNA

Även föräldrarna påverkas på en rad olika sätt av att barnet inte får det stöd hon eller han skulle behöva. Det påverkar föräldrarnas tid, men också deras hälsa och ekonomi. Vi ställde en följdfråga till de som angett att barnet inte, helt eller delvis, får sitt stödbehov tillgodosett, om hur bristande stöd i skolan påverkat den svarande eller annan förälder/partner.

Av enkätsvaren framgår att fyra av tio (40 %) har fått hämta hem barnet när det uppstått problem. 16 % har kallat till skolan för att sitta i klassrummet. Drygt var femte (22 %) har varit tvungen att följa med på utflykter. Det här visar att skolans oförmåga att erbjuda adekvata resurser fortsätter att gå ut över föräldrarnas arbetstid och även deras möjlighet att planera och boka in aktiviteter på dagtid. Knappt hälften (45 %) uppger också att de har använt mycket tid till extra läxläsning.

Att bristande stöd får konkreta följder på föräldrarnas tid visar sig inte minst i att fler än hälften av de svarande har fått gå ner i arbetstid för att stödja barnet. Förutom minskad arbetstid, och därmed minskad inkomst, har det även andra konsekvenser för föräldrarna. En stor majoritet (70 %) uppger att de fått sämre hälsa på grund av att skolsituationen inte fungerat, en ökning från 2015-års enkät där motsvarande siffra var 64 %. Drygt hälften (51 %) upplever att det lett till bråk och försämrade relationer mellan föräldrarna.

Fråga: Har bristande stöd i skolan påverkat er föräldrar på något/några av följande sätt? Vi har:

Svarsalternativ	Svarsprocent
Fått sämre hälsa p.g.a. att skolsituationen inte fungerat	70 %
Fått gå ner i arbetstid för att stödja barnet	51 %
Bråkat inbördes och fått försämrade relationer till varandra	51 %
Använt mycket tid till extra läxläsning	45 %
Fått hämta hem barnet när det uppstått problem	40 %
Blivit sjukskriven	39 %
Varit tvungen att följa med på utflykter	22 %
Kallats till skolan för att sitta i klassrummet	16 %

Annat	9 %
Vet inte	2 %
Påverkar oss inte alls	1 %

Många av de 307 lämnade fria kommentarerna på denna fråga vittnar om slutkörda föräldrar som måste finnas till hands för telefonsamtal och möten. Oro för framtiden och daglig stress påverkar hela familjer. Föräldrar berättar om en orimlig situation som på lång sikt är nedbrytande för både föräldrar och barnet själv.

"Man gör allt för sitt barn och ändå räcker det inte. Man pratar, ger råd och letar information ständigt och ändå så vet de inte hur de praktiskt ska lösa skolsituationer."

"När man som förälder gång på gång får höra allt det negativa som händer. Allt bus som mitt barn gjort som förstör för andra blir man trött, frustrerad och ledsen. Ditt barn måste LÄRA SIG ATT sitta still/koncentrera sig/vänta på sin tur/visa hänsyn osv. I många år kämpade jag med att få skolan att förstå att det är den problematik barnet har. Vad kan skolan göra för att hjälpa? Jag som mamma har ensam tagit fajten med skolan vilket tär på mående och relation."

"Känns mig mycket stressad. Då skollagen inte är anpassad för elever med dessa svårigheter. Hot om orosanmälan hänger hela tiden över. Har blivit orosanmäld en gång men av annan rektor än nuvarande. Detta hänger kvar och skapar oro."

"Är överraskad över hur litet stödet är för Npf föräldrar. Ibland är det en daglig kamp som går ut över den egna hälsan. Tror att det finns en stor ohälsa bland npf föräldrar eftersom vi utsätts för stor oro, press och stress under stora delar av barnens uppväxt. Vår situation måste komma fram till beslutshavare."

"Svårt att klara ekonomin (ensamstående förälder). Först vabbade jag, vilket redan det ger mycket lägre inkomst. Sedan april godtar FK inte vab, så nu står jag utan inkomst."

HAR LÄRARNAS TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER?

Vi ville veta om föräldrarna anser att barnets lärare har tillräckliga kunskaper för att kunna anpassa undervisningen till barnets behov och ställde en fråga om det. Fyra av tio uppger att kunskap saknas (40 %). Något fler (41 %) anser att lärarna delvis har tillräckliga kunskaper och 16 procent anser att lärarna har tillräckliga kunskaper. Detta resultat är i princip detsamma som resultatet frånskolenkäten som genomfördes hösten 2015. Ett av de starkaste budskapen även från denna undersökning är att det finns stora behov av ökade kunskaper om NPF i skolan.

Fråga: Anser du att ditt barns lärare har tillräckliga kunskaper för att kunna anpassa undervisningen till barnets behov?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja, de har tillräckliga kunskaper	16 %
Delvis	41 %
Nej, kunskap saknas	40 %
Vet inte	3 %

När vi tittar särskilt på de svar som gäller barn i grundskolan uppger 12 % att lärarna har tillräckliga kunskaper, vilket också överensstämmer med svaren från 2015-års skolenkät. Svaren gällande gymnasieskolan är också nedslående. Nästan fyra av tio (38 %) anser att lärarna inte

har tillräckliga kunskaper, lika många (40 %) anser att lärarna delvis har tillräckliga kunskaper och 16 procent svarar att lärarna har tillräckliga kunskaper. Detta visar på ett tydligt behov av en specialpedagogisk satsning inkluderat kunskap om NPF och bemötande av elever med NPF även för personalen i gymnasieskolan.

Svarande med barn i en resursskola är mer positiva. Där svarar nästan hälften att lärarna har tillräckliga kunskaper (49 %), dock lägre än förra året då 59 % svarade ja på samma fråga. Nästan en tredjedel (29 %) anser att lärarna delvis har tillräckliga kunskaper och var femte (20 %) tycker att kunskap saknas. Se nedanstående tabell.

Fråga: Anser du att ditt barns lärare har tillräckliga kunskaper för att kunna anpassa undervisning till barnets behov? (svar fördelade mellan grundskola, gymnasieskola och resursskola)

Svarsalternativ	Svarsprocent	Svarsprocent	Svarsprocent
	Grundskolan	Gymnasieskolan	Resursskola ¹⁰
Ja, de har tillräckliga kunskaper	12 %	16 %	49 %
Delvis	43 %	40 %	29 %
Nej, kunskap saknas	43 %	38 %	20 %
Vet inte	2 %	7 %	3 %

Några av de 425 frisvaren:

"Läraren har väldigt svårt att acceptera att man kan ha ett mycket stort behov av tex bildstöd när man är så medveten och verbal om sina behov."

"Det är alla praktiska ämnen såsom sylslöjd, träslöjd, hemkunskap, bild som är störst problem just nu. Lärarna förstår inte att vårt barn behöver instruktioner i varje steg. Han har också väldigt dålig finmotorik och klarar inte att tex sticka...ändå måste han göra det."

"Ja hennes klasslärare har det. Personalen på fritids har det däremot inte så hon är sällan där."

"Kunskaper finns i undervisningen, men inte extra anpassningar på raster till ett barn med autism. Resultatet blir utan kompisar, utsatt, mobbad och ett lätt byte. Det saknas vuxna på skolgården som ser till honom och gruppen. Skolan har idag inte ett relationellt individperspektiv utan ett kategoriskt individperspektiv där barnet blir problembärare för det som mycket enkelt kan fixas. Fråga hur man mår är ett bra exempel på att visa engagemang och att bry sig lite om ett barn!"

"Läraren berättar att allt hon kan har hon lärt sig av mig. Nästan alla pedagogiska hjälpmedel, anpassningar, programvaror etc. Är det jag som släpat till skolan. Jag agerar specialpedagog för mitt egna barn. Hade jag inte tryckt på som jag gjort hade barnet haft otroligt mycket svårare i skolan."

"... De lärare som inte klarar av att anpassa undervisningen pratar ur perspektivet "barnet måste sluta med/börja att..." istället för "vad kan jag tänka på för att underlätta och motivera?" Skolorna mitt barn har gått i har alla skickat sina lärare på kurser i bemötande, specialpedagogik osv men det hjälper inte om lärarens inställning och människosyn är att det är barnets fel, inte lärarens förhållningssätt eller

¹⁰ Observera att antalet svarande är endast 111.

skolans miljö.”

SAMARBETET MED SKOLAN

En knapp majoritet (49 %) svarar att samarbetet mellan dem och skolan fungerar mycket bra eller bra (17 % respektive 32 %). Drygt en av fem tycker att samarbetet fungerat dåligt (15 %) eller mycket dåligt (6 %). En av tre (30 %) tycker att samarbetet varken varit bra eller dåligt.

Fråga: Hur har samarbetet mellan er och skolan fungerat?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Mycket bra	17 %
Bra	32 %
Varken bra eller dåligt	30 %
Dåligt	15 %
Mycket dåligt	6 %

Som synes i tabellen nedan fungerar samarbetet sämre i den vanliga grundskolan och gymnasieskolan. De vårdnadshavare som har barn i resursskolan är mer nöjda med samarbetet med skolan.

Fråga: Hur har samarbetet mellan er och skolan fungerat?

Svarsalternativ	Svarsprocent	Svarsprocent	Svarsprocent
	Grundskolan	Gymnasieskolan	Resursskola
Mycket bra	14 %	15 %	42 %
Bra	33 %	34 %	29 %
Varken bra eller dåligt	31 %	30 %	15 %
Dåligt	16 %	14 %	9 %
Mycket dåligt	6 %	7 %	5 %

FRÅNVARO AV ANDRA SKÄL ÄN SJUKDOM ELLER BEVILJAD LEDIGHET

Skolinspektionen har i anmälningsärenden som rör omfattande frånvaro uppmärksammat en överrepresentation av elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Därför ville vi veta mer om hur frånvaron ser ut. Vi ställde en fråga om barnet under det senaste året varit frånvarande av andra skäl än sjukdom eller beviljad ledighet. Det visade sig att den övervägande majoriteten haft sådan frånvaro under det senaste året. Drygt 70 procenten svarade ja. Se tabellen nedan för hur omfattande frånvaron varit.

Fråga: Har ditt barn under det senaste året varit frånvarande av andra skäl än sjukdom eller beviljad ledighet?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja, någon eller några enstaka gånger	27 %
Ja, 1-2 gånger i månaden	15 %
Ja, 1-2 gånger i veckan	10 %
Ja, flera gånger i veckan	19 %
Nej	29 %

Till de som uppgivit att barnet haft frånvaro av detta slag, ställde vi en fråga om barnet under det senaste året varit frånvarande (av andra skäl än sjukdom eller beviljad ledighet) under en sammanhängande tid om minst fyra veckor? De allra flesta, nästan åtta av tio svarade nej, men drygt två av tio (22 %) svarade ändå ja.

Tittar man på det totala antalet svarande, dvs, 1860, handlar det alltså om att 15 % av dessa barn med NPF som omfattas av denna enkät har varit frånvarande i minst 4 veckor, och i vissa fall upp till ett år eller ännu längre. Se nedanstående tabell.

Fråga: Har ditt barn, under det senaste året, varit frånvarande (av andra skäl än sjukdom eller beviljad ledighet) under en sammanhängande tid om minst fyra veckor?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja, minst 4 veckor	7 %
Ja, 1-5 månader	6 %
Ja, mer än ett halvår	4 %
Ja, mer än ett år	4 %
Nej	78 %

Några röster från frivaren på denna fråga:

"Sjukskriven av läkare på både BUP och HAB pga. utmattningsdepression orsakad av bristande stöd i skolan."

"Han har tvingats vara frånvarande för att assistenten varit sjuk! Då finns ingen som kan ta hand om honom på skolan. Mina söner går naturligtvis inte på fritids för att skolorna inte kan hantera deras autism där eller erbjuda assistenter!"

"Nej, men vi föräldrar har varit med honom i skolan under 6 månader (plus tidigare 2,5 mån förra året) varje dag, hela tiden. Annars hade han varit hemma den tiden. Så svaret är både ja och nej."

"När rektor byttes ut kraschade allt."

"I åk 1 blev han så dålig att han inte gick till skolan alls. Vet inte hur länge det varade, men han blev sedan sjukskriven av BUP-läkare på halvtid och skolan började göra anpassningar och långsamt blev närvaron allt bättre. Han fick gå om åk 1. Nu går han i åk 2 och har inga längre frånvaroperioder, men kanske varannan vecka orkar han inte en eller två dagar. Utöver skolan orkar han mycket lite. Han är t.ex. läxbefriad. Vi har testat med en fritidsaktivitet men det gick helt enkelt inte, så nu går all energi åt till att försöka upprätta hålla en hyfsad skolnärvaro."

ORSAKERNA TILL BARNETS FRÅNVARO

De som svarat att barnet haft frånvaro under det senaste året har även fått svara på frågan om vad som orsakat frånvaron. De främsta orsakerna till barnets frånvaro upplevs vara att barnet inte orkade med skolarbetet (66 %), bristande stöd i undervisningssituationen (61 %) och otillräcklig kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (61 %) och i sociala situationer (56 %). Se nedanstående tabell. Detta bekräftar våra erfarenheter att frånvaron i de flesta fall är orsakad av en otillgänglig skola som inte möter upp dessa elevers behov.

Fråga: Vad upplever du är de främsta orsakerna till ditt barns frånvaro? (flera svarsalternativ möjliga)

Svarsalternativ	Svarsprocent
Barnet orkade inte med skolarbetet	66 %
Otillräcklig kunskap om NPF	61 %
Bristande stöd i undervisningssituationen	61 %
Bristande stöd i sociala situationer	56 %
Psykisk ohälsa	46 %
Oförstående omgivning	44 %
Bristande anpassning av den fysiska skolmiljön (belysning, färger, ljud)	44 %
Svårighet i samband med lunchsituationen	33 %
Svårigheter i samband med omklädnings- och duschsituation i samband med idrotten	33 %
Barnet är inte överens med lärare eller annan skolpersonal	28 %
Bristande ledarskap hos rektor	27 %
Nyckelperson är frånvarande	26 %
Barnet är inte överens med andra elever	21 %
Mobbning	14 %
Annat	9 %
Problem i hemmet	3 %
Vet inte	2 %

VAD HADE KUNNAT FÖREBYGGA FRÅNVARON?

Alltför många elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar drabbas av skolfrånvaro. Som synes i denna skolrapport handlar det om så många som sju av tio barn som varit frånvarande under det senaste året, från någon eller några enstaka gånger till flera gånger i veckan. När vi ställt frågan vad som hade kunnat förebygga frånvaron, bedömer nästan åtta av tio (77 %), att mer kunskap i skolan om NPF hade gjort skillnad, tätt följt av en mer anpassad pedagogik (72 %) och mindre grupper (62 %). Nästan sex av tio (58 %) lyfter stöd i sociala situationer. Se mer i nedanstående tabell.

Fråga: Vad bedömer du hade kunnat förebygga frånvaron? (flera svarsalternativ möjliga)

Svarsalternativ	Svarsprocent
Mer kunskap i skolan om NPF	77 %
En mer anpassad pedagogik	72 %
Mindre grupper	62 %
Stöd i sociala situationer	58 %
En mer anpassad fysisk skolmiljö (belysning, färger, ljud)	51 %
Individuella hjälpmedel	50 %
En fungerande samverkan mellan skolan och mitt barn	49 %
En elevhälsa som samverkar nära lärarna	47 %
En fungerande samverkan mellan oss vårdnadshavare och skolan	44 %
Ett bättre ledarskap	37 %
En fungerande samverkan mellan skolan och vården/socialtjänsten	32 %
Annat	7 %
Vet inte	6 %

Några av de 201 frisvaren på denna fråga.

"Att skolan lyssnat och trott på oss föräldrar om vilket stöd som behövs"

"Önskar att hon kunnat få komma in 5-10 min tidigare på lektionerna än övriga. Samt att läraren gått igenom i punktform va o hur lektionen är uppbyggd. Samt en lista över vad hon behövt läsa extra hemma."

"Om skolan bara kunde släppa sin prestige och ta emot hjälpen som finns i kommunen. Vi har mobilt Skolteam och resursteam med särskild npfpedagog."

"En långsiktig planering redan från lågstadiet där lärare vid överlämnandet till ny lärare informerar om anpassningar som funkar/inte funkar så man slipper uppfinna hjulet på nytt varje gång det byts lärare. Att man har täta uppföljningar tillsammans med föräldrarna för att så fort som möjligt justera sånt som inte fungerar och kommer på lösningar till nyuppkomna bekymmer."

"Största svårigheten på högstadiet och gymnasiet är att ingen tar ansvar för helheten för barnet. Lärarna agerar som enskilda öar och allt ansvar för "styrning/prioritering/planering" läggs på eleven, fast det är en av de svåraste bristerna hos ADD/adhd. Det skapar enorma berg av ångest!!"

"Det finns så mycket kunskap om NPF, kan inte begripa varför den inte når ut till skolorna. Det är verkligen inte så vansinnigt svårt om man utbildar sig på området. Däremot blir det snudd på omöjligt om kunskap saknas."

"Lyhörda pedagoger som vågar anpassa sin undervisning. Tydlighet och möjlighet att få gå ifrån om man behöver. Fler utbildade vuxna där barnen är, på raster exempelvis. Pedagoger som diskuterar och lyssnar på vad barnet känner. Generellt högre kunskap och intresse för npf och att involvera skolhälsosteamet."

VAD GÖR ATT STÖDET FUNGERAR BRA?

För en del elever fungerar stödet bra, och för andra inte. Vi ville veta vad föräldrarna upplever är det som gör att skolsituationen fungerar. De svarande hade möjlighet att välja mellan alternativen i nedanstående tabell.

De faktorer som lyftes främst är de enskilda lärarnas kunskaper och bemötande (82 %),

individpassat stöd (59 %), ett bra ledarskap på skolan och bra kunskap om NPF (54 %). Många av alternativen går in i varandra och det är ofta kombinationer av flera alternativ som gör att skolsituationen blir bra. Se tabell nedan.

Fråga: Du har svarat att ditt barn får det stöd som det behöver för att klara undervisningsmålen. Vad gör att stödet till barnet fungerar bra? (flera svarsalternativ är möjliga)

Svarsalternativ	Svarsprocent
Enskilda lärares kunskaper och bemötande	82 %
Mitt barn har fått individpassat stöd	59 %
Ett bra ledarskap på skolan	56 %
God kunskap om NPF	54 %
Mindre grupper	52 %
God samverkan inom skolan	51 %
Stöd på raster/i sociala situationer	42 %
God samverkan inom skolan	30 %
Egen resursperson	26 %
Skolans miljö är tillgänglig för alla elever	23 %
God samverkan mellan skolan och externa aktörer (t.ex. vård, socialtjänst)	14 %
Annat	5 %
Vet inte	0 %

Det som särskilt lyfts i frisvaren är god och tydlig kommunikation med familjen, förståelse och lyhördhet inför barnets behov och ett engagemang och en vilja att ordna så bra som möjligt för barnet. Ta del av några av de 77 frisvaren:

"Små anpassningar som gjort stor skillnad. Får t.ex. ligga på golvet och läsa/räkna matte, tillgång till grupprum, får välja plats i klassrummet, möjlighet att gå undan när det blir jobbigt."

"Det är första terminen på ny skola (förra skolan var helt inkompetent inom individpassat stöd). Efter att ha prövat olika ideér i klassrummet utan positivt resultat är vi nu inne på andra veckan med enskild undervisning och enskilda raster och fritids. Det har fungerat toppen! Nästa vecka ska fritids testa att han ska få ha en kompis på fritidstiden. Det blir ett bra sätt att träna det sociala samspelet. Alla inblandade är mycket, mycket nöjda. Även sonen själv, som numera är glad och nöjd med skoldagarna. :)"

"Har haft en bra dialog med skolan under hela grundskolan. Dottern slutar nu nian. Med godkända betyg i alla ämnen och har kommit in på det gymnasium som hon vill. Hon blev diagnostiserad redan i tredje klass. Kan ju ha haft en inverkan på dom goda resultaten."

"Man jobbar med lågaffektivt bemötande på Skolan- även rektorer!!!! Skolan och vi föräldrar samarbetar och skolan uppskattar vår kontakt. Vi har regelbundna möten, var tredje eller fjärde vecka och stämmer även av med mejl eller telefon varje dag då det har behövts. De är fantastiska på skolan och backar direkt om stegen varit för stora. Prestigelöst. I motsats till tidigare skolor..."

"Slipper redovisa muntligt inför hela klassen, ibland bara inför lärare och några elever"

"En vilja från skolans håll att göra det som är bäst för mitt barn. Flexibilitet."

"En öppen och ärlig kommunikation mellan skola-hem. Jag tror inte de har särskild npf-kompetens men"

ett stort mått av förståelse (som rankas högst av min dotter).”

”Vi föräldrar och sonens lärare har bra kommunikation. En specifik lärare har lagt ner ett stort jobb med att reda ut vad som fungerar och vad som inte fungerar för att sonen skall känna sig trygg.”

”Klass med 5 elever. Eget arbetsrum med skrivbord, soffa, hyllor och utvalda spel till pauserna. Timer sätts för lektionen/rasten, tydligt bildschema om dagens innehåll, böcker/arbetsmaterial förberett i en dokumentlåda till vänster, tom dokumenthållare till höger att lägga avslutat arbete, social stories inför aktiviteter, fantastisk förberedelse inför aktiviteter, stöttning på raster och bara några få samtidigt, eget och mindre samt lugnt lunchrum istället för stora matsalen. Egen servering. Välutbildad personal inom NPF mm. Struktur, tydlighet och anpassad kravställning. Accepterar musik för att underlätta ex matematik vid arbete, använder ipad vid skolarbete som alternativ, avskilda lokaler från vanliga skolan i ett lugnt och fridfullt område. Sonen fungerar riktigt bra i skolan nu och har fått ett annat lugn. Stor skillnad i utbrott mm sedan skolbytet. Han längtar till skolan!!! Så här skulle fler få ha det!!!!”

”Skolan börjar och slutar samma tid varje dag, inga håltimmar, lärarledda lektioner där de får hjälp att jobba med sånt de ligger efter med. Lärarna hade förstått sonens behov innan vi hunnit få till ett möte när han började gymnasiet och fixat det som behövdes. Liten privat skola där alla känner alla. Mycket kontakt med eftergymnasiala utbildningar/skolor och näringsliv. Ungdomarna lär sig hjälpsamhet och gott uppförande. Bästa skolan!!”

”Skolan har ju jobbat med en tanke om allmän inkludering, men där upplever jag att man inte nått hela vägen fram. Mitt barn har ingen reell möjlighet att gå i en vanlig klass. Men det kanske hon inte hade haft oavsett, hon har ganska stora perceptionsstörningar och mår dåligt i större grupper pga ljud, rörelser, lukter osv. Nu går hon i en liten, personaltät grupp med god autismkompetens, som jag upplever är det enskilt viktigaste. Detta har ju enbart varit möjligt iom mycket kunnigt ledarskap.”

”Sonen kan lätt få kontakt med kurator o specialpedagog per sms. Vi föräldrar kan maila bitr rektor som tar tag i alla situationer, vidtalar berörda o återkopplar till oss. Vi har tre barn med npf så vi har från början sagt att vi inte orkar ha kontakt med alla olika lärare utan vi kontaktar bara henne (fast specped har vi haft lite kontakt med också per mail)”

”I klassen finns flera resurspersoner under dagen samt den ansvariga pedagogen. Resurspersonerna finns även på fritids.”

BEHOV AV INSATSER FRÅN VÅRDEN OCH/ELLER SKOLANS SAMVERKAN MED EXTERNA AKTÖRER

Vår erfarenhet är att en god samverkan mellan de olika aktörerna som finns kring ett barn, underlättar för föräldrarna. Det skapar också bättre förutsättningar för att stödet ska bli mer samlat och genomtänkt. Eftersom denna fråga är relevant endast för de familjer där barnet har insatser från olika aktörer ville vi sälla ut dessa. Därför ställde vi nedanstående fråga. Resultatet från den visade att 66 % har insatser antingen från vården, socialtjänsten eller från båda aktörerna. Tre av tio (29 %) har inte insatser från varken vården eller socialtjänsten.

Fråga: Har ditt barn behov av insatser även från vården och/eller socialtjänsten?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Ja, från vården	44 %
Ja, från socialtjänsten	4 %
Ja, från både vården och socialtjänsten	18 %
Nej	29 %

Vet inte

5 %

De som svarat att barnet har behov av insatser från vården, socialtjänsten eller från både vården och socialtjänsten har gått vidare till nedanstående fråga där vi undrat hur skolans samverkan med externa aktörer kring barnet fungerar.

Här kan vi se att knappt två av tio (18 %) tycker att skolans samverkan med externa aktörer fungerar bra eller mycket bra. Se i nedanstående tabell. Nästan var tredje (32 %) svarar att samverkan fungerar dåligt eller mycket dåligt. För elever som har insatser från flera olika instanser kan samverkan vara oerhört viktigt för att barnet ska få adekvata insatser och stöd på bästa sätt. Till exempel kan vården ha information om barnets svårigheter och styrkor som skolan kan behöva när lärmiljön ska göras tillgänglig. På samma sätt kan socialtjänsten ha information om barnet som kan göra det lättare för skolan att möta eleven utifrån elevens förutsättningar. Och tvärtom. För elever med frånvaro kan en fungerande samverkan vara avgörande för att frånvaron ska kunna brytas.

Vår erfarenhet är att föräldrarna alltför ofta får vara informationsbärare och samordningscentral för de olika kontakterna, vilket behöver ändras.

Fråga: Hur fungerar skolans samverkan med externa aktörer såsom vården/socialtjänsten kring ert barn?

Svarsalternativ	Svarsprocent
Mycket bra	5 %
Bra	13 %
Varken bra eller dåligt	25 %
Dåligt	15 %
Mycket dåligt	17 %
Vet inte	12 %
Det finns inget behov av samverkan	13 %

ANALYS AV ENKÄTRESULTATEN

Enligt skolförfattningarna ska undervisningen anpassas utifrån varje elevs förutsättningar och behov. Elever som riskerar att inte nå målen har också rätt till extra anpassningar eller särskilt stöd för att kunna nå målen. I Skollagen står också att elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Resultaten från denna enkät är emellertid tydliga. Många barn med NPF får inte förutsättningar att lyckas i skolan. Det leder inte bara till kunskapsluckor, lägre betyg och försämrade möjligheter på arbetsmarknaden. Många utvecklar också psykisk ohälsa, drabbas av mobbning och konflikter. Och inte minst frånvaro.

Skolinspektionen har i sina anmälningsärenden gällande omfattande frånvaro uppmärksammat en överrepresentation av elever med NPF. I utredningen "Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera" (SOU 2016:94) lyfts också NPF som en riskfaktor för frånvaro. Samtidigt

skriver utredningen att det är ”kombinationen av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och t.ex. bristande förståelse, anpassning och stöd som kan leda till frånvaro och inte neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i sig.”

Att bristerna i skolan leder till frånvaro ser vi även i denna rapport. Hälften av föräldrarna som uppgett brister i stödet för sitt barn, uppger att detta lett till frånvaro. Femton procent av barnen i enkäten har under det senaste året haft en sammanhängande frånvaro om minst fyra veckor.

Mer kunskap i skolan om NPF och en mer anpassad pedagogik hamnar också högst upp på listan över vad vårdnadshavarna bedömer hade kunnat förebygga frånvaron. Och fler än åtta av tio av de som uppgett att stödet till barnet fungerar bra rankar ”enskilda lärares kunskaper och bemötande” som den allra tyngsta faktorn.

Personer med NPF lever med en ökad risk att få psykisk ohälsa, hamna i kriminalitet och i missbruk. Förutom det mänskliga lidande som skolsituationen skapar för barnet och familjen, drabbar detta samhället i form av ökade samhällskostnader på olika sätt. I denna enkät ser vi exempelvis att hälften av vårdnadshavarna fått gå ned i arbetstid för att stödja barnet och nästan fyra av tio har blivit sjukskrivna.

Attentions devis är ”kunskap gör skillnad”. För vi vet att kunskap ger förståelse och ökade möjligheter att göra rätt.

Vi vet att det finns ett behov av ökad kunskap i skolan om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det visar inte bara våra rapporter, utan även rapporter från Skolverket och Skolinspektionen. På varje skola behövs också en bra skolorganisation som skapar förutsättningar för skolans personal att samarbeta kring eleverna, där ett systematiskt kvalitetsarbete är i fokus. Vi behöver huvudmän som ger rektor och personal förutsättningar att skapa tillgängliga lärmiljöer. Just nu är läget akut för elever med NPF.

Nu måste regering, riksdag, huvudmän och skolledare fatta beslut som skapar förändring.

ATTENTIONS FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR

Enligt FN-konventionen har personer med funktionsnedsättning rätt till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av samma kvalitet på samma villkor som andra. Det är en rättighet att få undervisning i alla skolämnen utifrån sina förutsättningar. Tidiga insatser och individuellt anpassat stöd är nödvändigt för att barn med NPF ska kunna utveckla sina förmågor och klara av vuxenlivet. Tillgång till kognitiva hjälpmedel, anpassad miljö och kunnig personal ska vara en självklarhet.

För att detta ska bli en självklarhet arbetar Attention för att:

- NPF-kunskap och grundläggande specialpedagogik ska ingå i alla lärar- och skolledarutbildningar. I utbildningen för skolledare ska ett speciellt fokus läggas vid rektorns roll och hur skolan kan organiseras för att skapa en tillgänglig lärmiljö för elever med funktionsnedsättning.
- Befintlig skolpersonal, inkluderat förskolan och gymnasieskolans personal, får fortbildning i NPF och specialpedagogik och därmed de verktyg som behövs för att anpassa det pedagogiska arbetet efter dessa elever.

- Alla skolor på alla nivåer ska vara skyldiga att skaffa sig uppdaterade kunskaper om NPF.
- Skolan ska ta ett stort ansvar för att så tidigt som möjligt upptäcka NPF-problematik och sätta in nödvändiga åtgärder.
- Kommunen ska erbjuda alla elever i behov av särskilt stöd den hjälp de behöver för att klara skolan. Att de insatser som skolan erbjuder ska baseras på kartläggningar av god kvalitet. Insatserna ska samordnas, både internt inom skolan och externt med andra relevanta aktörer, såsom vården och socialtjänsten.
- Elevhälsan ska ges tillräckliga resurser för att kunna fullgöra sitt uppdrag att främja, förebygga och stödja elevernas utveckling mot målen. Elevhälsans personal ska stärkas med arbetsterapeut- och logopedkompetens.
- Skolan ska vara en självklar del i arbetet med samordnad individuell plan (SIP).
- Anpassade läromedel och hjälpmedel ska erbjudas elever i behov av stöd.
- Kompensatoriska hjälpmedel ska också kunna användas vid provtillfällen.
- Utbildningslokalerna ska vara tillgängliga för personer med NPF.
- Kommunen bör inrätta en central kompetens som kan tillfrågas när elever har stora svårigheter att nå målen eller riskerar att bli frånvarande under längre perioder.
- Elever med NPF ska kunna känna sig trygga och inkluderade i den sociala gemenskapen i skolan.
- Skolan ska ta ett större ansvar för att förebygga och motverka mobbning.
- Skolans kunskapsmål bör ses över så att även elever med NPF har möjlighet att nå dem.
- Skolan ska samverka med elev och vårdnadshavare och se dem som viktiga resurser i arbetet med att anpassa skolan efter elevens förutsättningar.
- Att skolledare ser till att skolans organisation har den tydlighet och den struktur som ger förutsättningar till ovanstående.
- Att skolhuvudmännen tillsätter de resurser och ger de förutsättningar som krävs för att få leva upp till de rättigheter som uppställs i skollagen och övriga regelverk.
- De föräldrar som vill ska kunna få ett eget ombud, som kan företräda dem i kontakter med skolan och kommunen.
- Staten ska införa en plikt för de anställda att anmäla missförhållanden i skolan (Lex Alissa).

LÄS MER

I Riksförbundet Attentions webbutik finns material för dig som vill lära dig mer. På <http://webbutik.attention-riks.se> hittar du böcker, filmer och annat material som riktar sig till såväl skolpersonal som föräldrar och barn.